

Juryrapport

“Wit, rood of water?” Dat was de openingszin die de prijswinnaar van vandaag uitsprak bij elke nieuwe gast die hij ontving in zijn literaire programma *Hier is ... Adriaan van Dis*. Velen die dit programma bekeken hebben, zullen de enigszins bekakte stem van Van Dis in hun geest nog horen. Zijn levendige manier van formuleren – zowel in het Nederlands als in het Frans, Duits, Engels en Afrikaans – maakte hem tot een grote televisiepersoonlijkheid. Zijn manier van spreken is ook zijn manier van schrijven. Zelf zegt hij daarover: “Ik gebruik relatief simpele zinnen, met weinig bijzinnen of inbeddingen en nauwelijks metaforen. Ik schrijf wel beeldend maar zonder beeldspraak. Ik zoek een gepeperde, bijzondere manier van zeggen, terwijl dat ongewone de lezer niet dwars mag zitten. Zijn oog moet blijven haken aan een bijzonder woord of een speciale uitdrukking. Het ritme en het metrum van mijn zinnen komen vanzelf, maar pas als ik mijn eigen tekst hardop lees, kan ik die echt goed beoordelen.” Dit stilistisch vermogen maakt zijn taal lenig, gekleurd en zeer poëtisch. Hij neemt ook de vrijheid om te experimenteren met nieuwe woorden, metaforen en vormen.

“Père Bruno had de grote deur van zijn kerk voor de actie geopend – *de eredeur*.”

“*Scharminkelhonden* renden los voor hen uit.”

“Het waterkanon *ronkte*.”

“Schaduwen *renden* voorbij.”

“De zomer zette warm in en de horrelvoeten trokken sandalen aan.”

“Er kropen tatoeages uit meisjesbillen.”

“Verwassen witte tropenhelmen.”

Van Dis werkt ook erg associatief: “Soms is de pijn te groot voor onze hersenen,” zei de dokter. “De zenuwen kennen dan de weg niet meer. De kaart is verschroeid. Maar als de oude functies weer langzaam terugkeren is zelfs de druk van een zijden laken niet te harden. In zekere zin is pijn een teken van herstel.”

Nog twee voorbeeld van zijn associatieve taalgebruik:

“Een hoek verder ruikt hij de hitte en smelt zijn verzet.”

“Soms meende Mulder die heilzame invloed van de kunst toch echt te voelen. Wanneer vorm, lijn of ritme samenvielen met zijn ideeën over het goede en het waarachtige. Wanneer het zintuiglijke en het spirituele één werden.”

Zowel het mondelinge als het geschreven Nederlands van Adriaan van Dis getuigen van een ongemeen creatief vermogen om met de taal te spelen en de taal te dwingen buiten de grenzen van de vaststaande betekenissen en vormen te komen. Ze leveren een parelend lees- en luisterplezier op.

Hans Heestermans